

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ЗАСОБАМИ МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

У статті зроблено теоретичний аналіз педагогічних досліджень проблеми формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами мережових технологій. Визначено компонентний склад професійної компетентності майбутніх економістів.

Ключові слова: професійна компетентність, інформаційна компетентність, дистанційна технологія, мережева технологія.

В статье сделан теоретический анализ педагогических исследований проблемы формирования профессиональной компетентности будущих экономистов средствами сетевых технологий. Определены компонентный состав профессиональной компетентности будущих экономистов.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, информационная компетентность, дистанционная технология, сетевая технология.

The article presents a theoretical analysis of educational research problems professional competence of future economists means networking. Defined component structure of professional competence of economists.

Key words: professional competence, information competence, remote technology, network technology.

Висока динамічність сучасного світу, розвинена інфраструктура економічної системи та зміни в розвитку економічних процесів приводять до усвідомлення потреби в спеціалістах із фундаментальною економічною освітою, високим рівнем сформованості професійної компетентності, самостійності, активності, здатних до саморозвитку і швидкої перекваліфікації та викликають необхідність модернізації професійної підготовки економістів шляхом упровадження прогресивних освітніх технологій. Важливу роль при цьому відіграють мережеві технології, що базуються на широкому використанні комп'ютерних мереж і сучасних інформаційних технологій.

Науковий аналіз педагогічних досліджень вітчизняних і зарубіжних учених свідчить про те, що науковцями досліджено різні аспекти проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців та економістів зокрема. У роботах В. Байденко, І. Зимньої, А. Хуторського та інших науковців розглянуто сутність компетентного підходу в освіті і взаємозв'язок його провідних конструктивів. Питаннями структури й особливостей професійних компетенцій у галузі освіти займалися Н. Бібік, А. Маркова, А. Хуторський. Англійськими науковцями компетентісний підхід розроблено як

суто соціокультурний. Компетентісний підхід розробляють також українські вчені: Н. Баловсяк, Н. Бібік, Н. Глузман, М. Головань, С. Горобець, Ю. Дорошенко, О. Дубасенюк, К. Кірей, М. Калашнікова, В. Лозова, В. Луговий, Л. Петухова, С. Подмазін, І. Пометун, А. Раков, О. Спірін. Значний інтерес становлять наукові дослідження професійної підготовки фахівців економічних спеціальностей (Н. Баловсяк, М. Головань, С. Горобець, З. Кажанова, О. Кареліна, К. Кірей, Т. Коваль, Г. Ковальчук, Є. Макарова, Є. Шевченко, О. Юдіна).

Незважаючи на наявність достатньої кількості публікацій наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів, в яких досліджено формування професійної компетентності майбутніх економістів і роль мережових технологій у цьому процесі, рівень вивченості цих питань можна охарактеризувати як недостатній. Не є завершеним визначення компетенцій стосовно економічних спеціальностей, як того вимагає оновлення змісту освіти в термінах компетенцій (Н. Баловсяк, Є. Бенькович, М. Головань, З. Кажанова, О. Каменський, К. Кірей, Н. Кошелева, Є. Макарова, О. Юдіна, Є. Шевченко). Потребує подальшого дослідження виявлення факторів, які сприяють ефективному формуванню професійної

компетентності майбутніх фахівців засобами мережевих технологій.

Метою статті є аналіз педагогічних досліджень проблеми формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами мережевих технологій. Для досягнення поставленої мети обрано: об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх економістів у вищих навчальних закладах; предмет дослідження – формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами мережевих технологій; завдання дослідження – схарактеризувати стан розробки проблеми формування професійної компетентності майбутніх економістів у педагогічній теорії та практичній діяльності вищих навчальних закладів, уточнити компонентний склад професійної компетентності майбутніх економістів.

Професійна компетентність є інтегративною якістю особистості, яка визначає здатність фахівця розв'язувати професійні проблеми та завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності з опорою на наявні особистісні якості: знання, уміння, навички, життєвий досвід, здібності, цінності та нахили, представлені у вигляді сукупності компетенцій [1, с. 6]. На даний час у педагогіці вивчаються проблеми формування компетентності як властивості особистості, формування компетенцій майбутніх фахівців. Багато дослідників указують на актуальність виявлення та виміру компетенцій, що потребує уточнення їх видів, класифікації, складання переліку компетенцій, їх визначення та вибору інструментарію для їх виміру [2, с. 68-89]. Ефективним механізмом упровадження компетентісного підходу в професійну освіту майбутніх фахівців, як показує аналіз досвіду європейських освітніх систем та напрацювання вітчизняних вчених, є оновлення змісту освіти в термінах компетенцій [3, с. 6].

Теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури виявив наявність неоднакових підходів до визначення видів компетенцій та компетентностей, їх ієрархії і структури. Різні види компетенцій обумовлюють наявність різних видів компетентності, що входять до складу професійної компетентності, на що звертає увагу у своєму дослідженні Н. Глузман [4, с. 77]. Різні види компетентностей, як стверджує І. Зимня, дослідники виділяють для різних діяльностей [5]. Дослідженню цих питань приділяється значна увага науковців, у науковій літературі існує багато різних авторських позицій з цього приводу.

У дослідженнях А. Маркової, усебічно й цілеспрямовано розглядаючи професійну компетентність з позицій психології праці, виділено такі види компетентності: спеціальна, соціальна, особистісна та індивідуальна компетентність. Ряд науковців (А. Козлова, О. Михова, Е. Жмихова) вважають, що в освітніх стандартах нового покоління повинні бути відображені такі види компетенцій: загальнонаукові, інструментальні, соціально-особистісні та загальнокультурні [6, с. 72]. А. Хуторський виділяє три рівні компетенцій: ключові (метапредметні),

міжпредметні (відносяться до певної групи дисциплін) та предметні (у рамках певних дисциплін) [7].

Узагальнюючи підходи різних науковців і погоджуючись з Ю. Гавронською, В. Козиревим, Н. Радіоною вважаємо за доцільне професійну компетентність майбутніх економістів розглядати як володіння сукупністю таких компетенцій стосовно професійної економічної діяльності: *ключових* – універсальних, необхідних для будь-якої професійної діяльності, пов'язаних з професійним успіхом особистості у швидко мінливому сучасному суспільстві; *базових* – загальнопрофесійних, що відбивають специфіку економічної діяльності майбутнього фахівця; *спеціальних* – професійно-профільних, що відбивають специфіку конкретної предметної сфери економічної діяльності [8; 9].

При такому підході формування професійної компетентності майбутніх фахівців здійснюється в декілька етапів. Ключові компетенції в контексті майбутньої професійної діяльності починають формуватися та розвиватися на першому етапі становлення професійної компетентності майбутніх економістів. На другому етапі студент занурюється в професійні задачі, засвоює способи їх розв'язання, які сприяють подальшому розвитку ключових компетенцій та становленню базових компетенцій на їх основі. На третьому етапі відбувається подальший розвиток ключових і базових компетенцій і становлення спеціальних компетенцій. Спеціальні компетенції можна розглядати як реалізацію ключових і базових компетентностей у конкретній області професійної економічної діяльності (в рамках певної навчальної дисципліни) [8].

Питання ключових компетенцій було предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних учених. А. Хуторський пропонує такий перелік видів ключових компетенцій: ціннісно-змістові, загальнокультурні, навчально-пізнавальні, інформаційні, комунікаційні та компетенції особистісного самовдосконалення [7]. За матеріалами дискусії, організованих у рамках проекту ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний-рівному» (2004 р.) українськими педагогами було визначено такий перелік ключових компетентностей: уміння вчитися, соціальна, загальнокультурна, здоров'язберігаюча, громадянська, підприємницька компетентності та компетентності з інформаційних і комунікаційних технологій [3, с. 85].

Освітні компетенції, визначені згідно з дослідженнями проблеми компетентності на рівні Болонської декларації, розділені за робочою класифікацією на три категорії: інструментальні, міжособистісні й системні [10, с. 157]. М. Стобарт, заступник директора Департаменту освіти, культури і спорту Ради Європи, виділив такі види ключових компетенцій: політичні та соціальні; такі, що стосуються життя в суспільстві; володіння усним і письмовим спілкуванням; пов'язані з виникненням інформаційного суспільства; пов'язані зі здатністю навчатися протягом усього життя [10, с. 156].

Формування професійних компетенцій фахівців економічного профілю досліджували Н. Баловсяк, Є. Бенькович, М. Головань, З. Кажанова, О. Ка-

менський, К. Кірей, Н. Кошелева, Є. Макарова, О. Юдіна, Є. Шевченко. Науковці звертали увагу у своїх дослідженнях на формування: ключових мовних компетенцій (З. Кажанова, О. Каменський), компетенцій з інформатики та комп'ютерної техніки (М. Головань), інформаційних компетенцій (Н. Баловсяк, К. Кірей), інформаційно-комунікативних компетенцій (Є. Шевченко), фахових компетенцій (Н. Кошелева).

Є. Бенькович у структурі професійної комп'ютерної компетентності майбутніх економістів виділяє базові професійні і комп'ютерно-інформаційні компетентності фахівця [11]. Н. Кошелева, досліджуючи формування фахових компетенцій майбутніх економістів під час їх підготовки у вищих навчальних закладах, приділяла увагу формуванню проєктувальних економічних компетенцій [12]. У дослідженні К. Кірей було запропоновано сукупність ключових компетенцій для майбутніх економістів: предметно-практичні, інформаційні, управлінські, навчально-пізнавальні, нормативно-правові, комунікативні, креативні [13, с. 8]. У цілому аналіз наукових досліджень дозволив установити, що в педагогічній та методичній літературі немає однозначного переліку компетенцій, які повинні бути сформовані під час навчання економістів у вищому навчальному закладі.

Кількість і характер компетенцій визначається завданнями, які має вирішувати фахівець у своїй професійній діяльності та які дозволяють бути успішними на конкретній посаді. У сучасних умовах документом, який містить професійні вимоги до підготовки фахівців різноманітних спеціальностей, є освітньо-кваліфікаційна характеристика. У цьому документі визначено цілі освітньої та професійної підготовки майбутнього спеціаліста, зміст освіти, місце фахівця в структурі господарства держави, вимоги до його компетентності та інших соціально значущих властивостей і якостей особистості. Змістом діяльності економіста може бути здійснення економічного аналізу господарської діяльності організації, розробка заходів щодо забезпечення режиму економії, підвищення ефективності робіт, виявлення резервів, попередження збитків і непродуктивних витрат, більш раціональне використання усіх видів ресурсів. Фахівець-економіст виконує розрахунки матеріальних, трудових і фінансових витрат, необхідних для здійснення робіт (послуг), здійснює дослідження та розробки в освоєнні нової техніки і технології.

Майбутній економіст має бути підготовленим до виконання професійних функцій за одним із видів економічної діяльності за «Державним класифікатором видів економічної діяльності ДК 009:2005», затвердженим наказом Держстандарту України від 21.04.2006, № 124: діяльність у сфері інформатизації; дослідження та розробки; послуги, що надаються переважно юридичним особам; здавання під найм без обслуговуючого персоналу; державне управління загального характеру в економічній і соціальній галузі; діяльність, віднесена до компетенції держави; оптова торгівля та

посередництво в торгівлі; спеціалізована роздрібна торгівля комп'ютерами, стандартним програмним забезпеченням та пристроями для зняття інформації із каналів зв'язку; громадська діяльність; фінансова діяльність; послуги юридичним особам, операції з нерухомістю, здавання під найм; державне управління; колективні, громадські та особисті послуги [14].

Підсумовуючи здійснений аналіз досліджень науковців, ринку праці, особливостей професійної діяльності економістів, вважаємо за доцільне виділити такі найбільш значущі для професійного становлення майбутніх економістів ключові компетенції: *особистісно-індивідуальні* – відображають індивідуальні якості особистості майбутнього фахівця та визначають його поведінку в особистому і суспільному житті; *системно-інструментальні* – відображають системні когнітивні та пізнавальні здатності майбутнього фахівця, які визначають успішність його діяльності в особистому та суспільному житті; *інформаційні компетенції* – відображають здатність майбутнього фахівця отримувати та аналізувати інформацію у всіх її формах для вирішення поставлених задач у професійній діяльності та повсякденному житті; *компетенції міжособистісної та соціальної взаємодії* – відображають комунікативні та управлінські здатності майбутнього фахівця, які визначають успішність його існування в соціумі [9].

Однією з найбільш важливих та активно досліджуваних сучасними вітчизняними і зарубіжними вченими є інформаційна компетентність. Інформаційну компетентність дослідники визначають як володіння компетенціями в роботі з інформацією в різних її формах і представленнях (традиційній, друкованій та електронній тощо) та комп'ютерними компетенціями, тобто вміння працювати з комп'ютером і інформаційними технологіями (Н. Баловсяк, С. Горобець, К. Кірей, О. Юдіна, Є. Шевченко). Поряд із інформаційною компетентністю в педагогічній науці розрізняють інформатичну компетентність, виділяючи інформацію в галузі інформатики (М. Головань, Ю. Дорошенко, Л. Петухова, О. Спирін).

Міркування різних авторів щодо класифікації інформаційних компетенцій дуже різняться, відсутні загальноприйняті основи виділення компетенцій, їх розмежування. Н. Баловсяк представляє інформаційну компетентність у вигляді двох компонент – особистісної та професійно-інформаційної та виділяє в останній інформаційно-пошукову, комп'ютерно-технологічну і процесуально-діяльну компетенції [15, с. 83-101]. О. Кареліна класифікує компетенції в галузі інформаційних і комунікаційних технологій за ознакою їх належності до роботи з апаратним забезпеченням, програмним забезпеченням, умінням працювати з даними різних типів, умінням працювати з людьми в інформаційній системі [16, с. 228-229].

М. Головань в основу класифікації компетенцій у галузі інформатики та комп'ютерної техніки було покладено види інформаційної діяльності: визначення,

збирання й зберігання, пошук, організація й представлення інформації, використання персонального комп'ютера та програмного забезпечення, передавання інформації, комунікація, алгоритмізація, моделювання, проектування, управління [17].

Згідно з обраним нами підходом вважаємо за доцільне розрізняти ключові, базові та спеціальні інформаційні компетенції. Аналіз вимог до видів економічної діяльності, що відображені в освітньо-кваліфікаційній характеристиці спеціалістів економічного профілю, класифікаторі видів економічної діяльності та аналіз вимог роботодавців до фахівців-економістів дозволив з'ясувати, що майбутні економісти повинні бути добре підготовлені до використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій і Інтернет для планування, аналізу та прогнозування діяльності окремого підприємства або певної галузі, управління ними, створення їх інфраструктури, здійснення комерційної діяльності, реклами.

Для професійного вирішення задач економічного аналізу і менеджменту необхідне досконале володіння інструментальними можливостями інтегрованого пакету MS Office щодо роботи з електронними офісними документами різного рівня складності і типу (текстовими документами, розрахунковими таблицями, базами даних) та сумісному використанню даних, комп'ютерних мереж і Інтернет щодо здійснення електронного документообігу на основі організації розподіленої обробки даних у локальних і глобальних мережах, веденню електронної комерції, реклами і мережевої взаємодії з партнерами, створенню та розміщенню в мережі Інтернет гіпертекстових документів.

Відповідно до здійсненого аналізу в сукупності інформаційних компетенцій майбутніх економістів вважаємо за доцільне виділити [9]:

– *ключові інформаційні компетенції*: здатність знаходити та відбирати необхідну інформацію з різних джерел, виділяти в ній головне, оцінювати; здатність систематизувати, аналізувати, організувати, перетворювати, зберігати та передавати інформацію; здатність використовувати комп'ютерні засоби при обробці інформації та спілкуванні.

– *базові інформаційні компетенції*: здатність до розв'язання професійних економічних задач з використанням офісних і гіпертекстових технологій; здатність до оптимального вибору програмного продукту при вирішенні поставлених задач; здатність до автоматизації власного робочого місця з використанням комп'ютерної техніки та мереж, офісних і гіпертекстових технологій; здатність до самостійного підвищення кваліфікації із застосуванням інформаційних технологій та комп'ютерних мереж.

Мережева технологія є дистанційною технологією навчання, яка заснована на використанні локальних комп'ютерних мереж і мережі Інтернет для забезпечення доступу до інформаційних освітніх ресурсів, формування сукупності методичних, організаційних, технічних і програмних засобів реалізації й управління навчальним процесом

незалежно від місця знаходження його суб'єктів під опосередкованим управлінням викладача на відстані [1, с. 6]. Дослідження сучасного стану розробки проблеми формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами мережевих технологій потребує аналізу розвитку і використання дистанційних та інформаційних технологій в галузі вищої професійної освіти.

Процес розвитку дистанційних технологій на Україні стримувався традиційними для нашої країни причинами – відсутністю матеріально-технічного забезпечення, дефіцитом комп'ютерної техніки, обмеженими можливостями зв'язку. У 2000 році Міністерство освіти та науки України затвердило «Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні», що передбачала створення в країні системи дистанційної освіти. У відповідності з цією концепцією в країні почала створюватися організаційна структура системи дистанційної освіти, розроблялися правові основи та стандарти, створювалися первинний фонд дистанційних курсів і забезпечувалися їх експериментальне впровадження.

Згідно з «Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні» упровадження технологій дистанційного навчання на всіх рівнях вищої освіти та застосування дистанційних технологій не тільки в дистанційній освіті, а й у всіх формах навчання: очній, заочній, екстернаті, відноситься до основних завдань сучасного етапу розвитку системи дистанційної освіти в нашій країні. Навчання через Інтернет стало серйозною альтернативою традиційним формам отримання професійної освіти.

Сьогодні розвиток дистанційної освіти на Україні відбувається з врахуванням уже існуючих досягнень у цій галузі шляхом упровадження мережевих технологій. Майже при кожному вищому навчальному закладі створено центри дистанційної освіти, які формують Web-сайти дистанційного навчання, здійснюють розробку дистанційних курсів, проводять науково-методичну роботу з проблем дистанційного навчання, виконують роботу щодо конвертації матеріалів дистанційних курсів у платформу підтримки дистанційного навчання і призначені для проведення навчання стосовно розроблених дистанційних курсів і підвищення рівня професійної підготовки студентів очної та заочної форм навчання.

Однак, незважаючи на те, що кількість освітніх закладів, які використовують мережеві технології в навчальному процесі, росте, поки однозначно можна стверджувати, що в нашій країні мережеві технології менш розвинуті, чим в інших країнах. Для того, щоб альтернативні підходи до організації професійного навчання завоювали популярність, повинні скластися певні умови. Як зазначає О. Кареліна, шляхом до успіху може бути інтеграція мережевого дистанційного навчання з традиційною системою аудиторних занять та підключення вищих навчальних закладів в апробацію методик дистанційного та змішаного навчання [16].

Постійно зростаючі можливості Інтернет відкривають нові перспективи для впровадження мережових технологій у вищу професійну освіту з метою формування професійної компетентності майбутніх економістів і потребують розвинутого інноваційного комп'ютерного навчально-методичного забезпечення. Мережеве навчання, у свою чергу, активно стимулює розвиток систем інформаційного забезпечення навчального процесу: мережових електронних бібліотек, курсів та інших інформаційних ресурсів.

Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із використанням інформаційних технологій вивчали Н. Гончарова [18], О. Гребенщикова [19], Ю. Коленко [20], Т. Ткаченко [21]. У результаті їх досліджень було виявлено, що для ефективного формування професійної компетентності майбутніх фахівців засобами інформаційних технологій необхідно забезпечити:

- формування у викладачів позитивної мотивації до використання засобів інформаційних технологій у навчальному процесі та організацію системи підвищення кваліфікації викладачів у галузі інформаційних технологій (Ю. Коленко, Т. Ткаченко);

- формування мотиваційно-ціннісних установок на реалізацію інформаційно-комп'ютерних технологій у майбутній професійній діяльності (Н. Гончарова);

- створення у вищому навчальному закладі технологічної інфраструктури застосування в процесі навчання засобів інформаційних технологій (Ю. Коленко);

- застосування професійно орієнтованих методів та форм навчання на основі моделювання професійної діяльності майбутнього фахівця (Ю. Коленко), модульної побудови змісту професійної підготовки, яка забезпечує перехід діяльності у квазіпрофесійну, а потім у навчально-професійну діяльність, опосередковану інформаційно-комп'ютерними технологіями (О. Гребенщикова);

- цілеспрямоване керування пізнавальною діяльністю з використанням дидактичного комплексу інформаційного забезпечення, використання активних методів навчання та своєчасної і якісної діагностики й моніторингу сформованого рівня професійної компетентності (О. Гребенщикова, Ю. Коленко).

В. Маняхіна, досліджуючи застосування мережових технологій у професійній освіті, зазначала, що в разі використання інформаційного освітнього середовища, створеного на базі системи управління навчанням Moodle, значно розширюються можливості по організації самостійної роботи майбутніх фахівців [23].

Формування професійної компетентності майбутніх економістів і використання при цьому засобів інформаційних, дистанційних та мережових технологій досліджували Є. Бенькович, О. Кареліна, К. Кірей, Є. Шевченко, О. Юдіна, І. Клочко.

О. Юдіна в якості каталізатора, який здатен ініціювати розвиток професійної компетентності

майбутніх фахівців, розглядає широкі можливості до адаптації, самореалізації, зустрічної активності у їх взаємодії з комп'ютерною технікою [23, с. 7]. При цьому автор відмічає, що розвиваюча функція комп'ютерного середовища проявляється у формуванні в студентів раціональних прийомів мислення, розвитку пізнавальної активності та самостійності, наполегливості у досягненні поставлених цілей, умінь та здатностей до самоосвіти, самовдосконалення, творчості [23, с. 43].

О. Кареліна до необхідних умов формування умінь з інформаційних технологій у майбутніх економістів відносить розвиток інтерактивності спілкування учасників навчального процесу у віртуальному навчальному середовищі, яке моделює професійну діяльність економістів і надає засоби передачі змісту і взаємодії учасників навчального процесу з забезпеченням проблемності [16].

Є. Шевченко зазначає, що формування професійної компетентності майбутніх економістів буде більш результативним, якщо буде представлено особистісно розвиваючі психологічні механізми та дидактичні умови ефективної взаємодії з мережовим комп'ютерним середовищем, що забезпечують зростання особистісної активності, рефлексії та творчої діяльності студентів [24]. Автор стверджує, що застосування в навчальному процесі комп'ютерних мереж сприяє підвищенню ефективності навчального процесу в частині: оволодіння вмінням самостійного здобуття й подання знань; оволодіння загальними методами пізнання й стратегією засвоєння навчального матеріалу; самостійного вибору режиму навчальної діяльності, форм і розвиваючих методів навчання.

Є. Бенькович досліджував педагогічні умови використання програмних комп'ютерних систем у навчальному процесі при формуванні фахових компетентностей студентів економічних спеціальностей та відмітив необхідність оволодіння навичками користування сучасною комп'ютерною технікою в аналізі економічного стану підприємств і проектуванні їх економічного розвитку. Він звернув увагу також на необхідність формування у майбутніх економістів потреби до неперервного підвищення свого професіоналізму, оновлення знань [11].

Досліджуючи формування професійної компетентності майбутніх економістів, науковці відмічають ефективність застосування різноманітних засобів. Г. Ковальчук указує на необхідність впровадження у навчальний процес нових педагогічних технологій та широкого використання різноманітних засобів і методів активізації навчання [25]. Н. Баловсяк визначила педагогічні технології, що дозволяють реалізувати застосування таких форм і методів організації навчального процесу, які спрямовані на формування окремих інформаційних компетенцій: технологія проблемного навчання, проектна технологія та технологія формування творчої особистості [15, с. 169].

Є. Шевченко пропонує провести реконструкцію змісту навчання інформатичним дисциплінам із включенням у нього гуманітарних і професійних

аспектів використання комп'ютерних мереж: нестандартні професійно-гуманітарні завдання інформаційно-дослідницького пошуку, ведення міжособистісного діалогу, інформаційного співробітництва в мережному комп'ютерному середовищі й прогнозування соціальних наслідків професійних рішень [24]. У якості засобів ефективного формування професійної компетентності майбутніх економістів вона розглядає використання: мультимедійних засобів навчання; мережових комп'ютерних засобів контролю; поетапної зміни в навчанні чотирьох типів навчальних ситуацій взаємодії студентів з мережовим комп'ютерним середовищем (адаптація в середовищі, його структурування, самопрезентація в середовищі, перетворення середовища); рейтингової оцінки; системи консультативної підтримки самостійної роботи у мережі; комбінування індивідуальних та сумісних форм мережевої навчальної діяльності.

У своїх дослідженнях науковці зазначають, що проблема використання мережових технологій як засобу формування професійної компетентності майбутніх фахівців залишається недостатньо вивченою, аналізують причини цього та пропонують шляхи їх подолання (Є. Бенькович, О. Кареліна, Т. Ткаченко, Є. Шевченко, О. Юдіна). Є. Шевченко, досліджуючи дидактико-методичні особливості використання комп'ютерних мереж, зазначала, що існуючі методичні системи навчання свідчать про недостатню розробленість методичної системи формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх економістів, обумовлену недостатнім використанням у них професійно й особистісно розвиваючого потенціалу комп'ютерних мереж [24].

О. Юдіна, вивчаючи формування професійної компетентності майбутніх економістів у вищих навчальних закладах економічного профілю, дійшла висновку, що методичне оснащення інформаційних технологій навчання не встигає за розвитком технічних засобів, а однією з основних причин розриву між потенційними та реальними можливостями є відставання в розробці психолого-педагогічних проблем [23]. Т. Ткаченко вказував на недостатнє укомплектування навчальних закладів технічним забезпеченням і недосконалість професійно орієнтованого програмного забезпечення навчального призначення [21]. Погоджуємося з думкою

Н. Кошелевої та А. Вербицького про те, що назріла необхідність використання таких технологій навчання, які б забезпечували одночасно сформованість предметно-професійних і соціальних якостей особистості майбутніх фахівців [12, 26].

Здійснений аналіз сучасних наукових робіт і практичних упроваджень мережових технологій свідчить про те, що дослідженню можливостей щодо формування професійної компетентності майбутніх фахівців у разі використання мережових технологій у професійній освіті економістів приділяється недостатня увага. Немає єдиного підходу до організації змішаного навчання з метою формування професійних компетенцій, відсутнє дослідження особливостей використання сучасних інформаційних технологій при цьому та організаційно-педагогічне обґрунтування використання мережевого навчання в процесі професійної підготовки, організації самостійної роботи, контролю досягнень тощо. Потребує обґрунтування система стимулів у цих умовах. Це обумовлює необхідність подальшої науково-методичної розробки питань, пов'язаних із впровадженням мережових технологій у професійну підготовку майбутніх фахівців.

Таким чином, у результаті проведеного дослідження визначено, що професійну компетентність майбутніх економістів доцільно розглядати як володіння сукупністю ключових (універсальних), базових (загальнопрофесійних) та спеціальних (професійно-профільних) компетенцій стосовно професійної економічної діяльності, виділено ключові та базові інформаційні компетенції. Установлено, що використання мережових технологій у професійній освіті надає значні потенційні можливості для формування професійної компетентності майбутніх фахівців, дозволяє використовувати інноваційні методи та засоби навчання, які сприяють забезпеченню особистісного та професійного розвитку і саморозвитку особистості, її професійної та соціальної мобільності, конкурентоспроможності на ринку праці. Нові перспективи для підвищення ефективності формування професійної компетентності майбутніх фахівців надає подальше дослідження можливостей мережових технологій у професійній освіті відповідно до темпів їх розвитку та розробка відповідного навчально-методичного забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болюбаш Н. М. Формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами мережових технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Н. М. Болюбаш. – Ялта, 2011. – 20 с.
2. Козлова А. В. Классификация компетенций и возможности их измерения в вузе с информационно-телекоммуникационными образовательными технологиями / А. В. Козлова, О. С. Михно, Е. В. Чмыхова // Труды СГА. – 2008. – № 9. – С. 68–89.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / [під ред. О. В. Овчарук]. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
4. Глузман Н. А. Порівняльний аналіз підходів до розуміння компетентності та компетенції в професійній освіті / Н. А. Глузман // Науковий вісник Миколаївського державного університету : збірник наукових праць. Випуск 23: Педагогічні науки. – Т. 2 / [за заг. ред. В. Д. Будака, О. М. Пехоти]. – Миколаїв : МДУ, 2008. – С. 67–79.
5. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия / И. А. Зимняя. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.

6. Козлова А. В. Классификация компетенций и возможности их измерения в вузе с информационно-телекоммуникационными образовательными технологиями / А. В. Козлова, О. С. Михно, Е. В. Чмыхова // Труды СГА. – 2008. – № 9. – С. 68-89.
7. Хуторской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций [Электронный ресурс] / А. В. Хуторской // Интернет-журнал «Эйдос». – 12 декабря, 2005. – Режим доступа : <http://eidos.ru/journal/2005/1212.htm>.
8. Компетентностный подход в педагогическом образовании: коллективная монография / [под ред. В. А. Козырева, Н. Ф. Радионой]. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. – 392 с.
9. Болюбаш Н. М. Формування і розвиток професійних компетенцій майбутніх економістів при вивченні дисциплін комп'ютерного циклу / Н. М. Болюбаш // Теорія і практика управління соціальними системами : філософія, психологія, педагогіка, соціологія : щоквартальний науково-практичний журнал. – Харків : НТУ «ХП», – 2010. – № 2. – С. 81-87.
10. Горобець С. М. Теоретичні моделі компетенцій майбутніх економістів / С. М. Горобець // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – № 25. – С. 156-158.
11. Бенькович С. Р. Підготовка студентів економічних спеціальностей до використання програмних комп'ютерних систем у професійній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / С. Р. Бенькович. – Київ, 2009. – 20 с.
12. Кошелева Н. Г. Нові підходи до формування фахових компетенцій майбутніх економістів під час підготовки у ВНЗ [Електронний ресурс] / Н. Г. Кошелева // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. праць. – Вип. 10, – 2010. – Режим доступа : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2010_10/files/p1010_58.pdf.
13. Кірей К. О. Формування професійних знань майбутніх фахівців економічного профілю засобами Мультимедіа : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / К. О. Кірей. – Вінниця, 2008. – 20 с.
14. Державний класифікатор видів економічної діяльності ДК 009:2005 [Електронний ресурс] // Ліга Закон. – 2006. – Режим доступа : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2009_02_02/FIN19567.html.
15. Баловсяк Н. В. Формування інформаційної компетентності майбутнього економіста в процесі професійної підготовки : дис. кандидата пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Баловсяк Надія Василівна. – Київ, 2006. – 227 с.
16. Кареліна О. В. Класифікація практичних умінь майбутніх фахівців з інформаційних технологій / О. В. Кареліна // Неперервна професійна освіта : теорія і практика : Науково-методичний журнал. – 2004. – Вип. III-IV. – С. 226-231.
17. Головань М. С. Інформатична компетентність : сутність, структура та становлення / М. С. Головань // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах : [науково-методичний журнал]. – 2007. – № 4. – С. 62-69.
18. Гончарова Н. А. Информационно-коммуникационные технологии как средство формирования профессиональной компетентности будущего учителя : дис. кандидата пед. наук : 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Гончарова Наталья Александровна. – Орел, 2008. – 214 с.
19. Гребенщикова А. В. Формирование профессиональной компетентности будущих переводчиков средствами информационно-коммуникационных технологий : дис. кандидата пед. наук : 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Гребенщикова Александра Вячеславовна. – Челябинск, 2005. – 179 с.
20. Коленко Ю. В. Использование информационных технологий как средства формирования профессиональной компетентности курсантов военных вузов : дис. кандидата пед. наук : 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Коленко Юрий Владимирович. – Ставрополь, 2005. – 209 с.
21. Ткаченко Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців безпеки життєдіяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04: «Теорія та методика професійної освіти» / Т. В. Ткаченко. – Вінниця, 2009. – 20 с.
22. Маняхина В. Г. Организация внеаудиторной самостоятельной работы будущих учителей информатики в условиях применения сетевых дистанционных образовательных технологий : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (информатика)» / В. Г. Маняхина. – Москва, 2009. – 20 с.
23. Юдина О. В. Формирование профессиональной компетентности студентов экономического вуза средствами информационных технологий : дис. кандидата пед. наук : 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Юдина Ольга Владимировна. – Самара, 2002. – 156 с.
24. Шевченко Е. М. Методическая система формирования информационно-коммуникативной компетентности будущих экономистов в процессе обучения информатическим дисциплинам с применением компьютерных сетей : дис. кандидата пед. наук : 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (по областям и уровням образования)» / Шевченко Елена Михайловна. – Волгоград, 2006. – 197 с.
25. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті : [навчальний посібник] / Г. О. Ковальчук. [2-е вид.]. – К. : КНЕУ, 2003. – 298 с.
26. Вербицкий А. А. Проблема трансформации мотивов в контекстном обучении / А. А. Вербицкий, Н. А. Бакаева // Вопросы психологии. – 1997. – № 3. – С. 12-15.

Рецензенти: **Редькіна Л. І.** – д.пед.н., проф., зав. кафедри педагогіки та управління закладами освіти РВНЗ «Кримський гуманітарний університет»;
Лебедь С. Г. – к.пед.н., доцент ЧДУ імені Петра Могили.

© Болюбаш Н. М., 2012

Дата надходження статті до редколегії 15.02.2012 р.

БОЛЮБАШ Надія Миколаївна – доцент кафедри державної служби ЧДУ ім. Петра Могили.

Коло наукових інтересів: формування професійної компетентності, інформатизація професійної підготовки майбутніх фахівців.